

будаўнікоў не траплялі немаўляты і глухія пэнсіянэры. Праз катаргу *палітінфармацыі* праходзіла ўсё насельніцтва краіны. *Палітінфармацыі* чыталіся дзе заўгодна: у ленынскіх пакоях, чырвоных кутках, школах, рабочых бытоўках, на палявым стане і нават у космасе. *Палітінфармацыю* можна было ігнараваць, але нельга было прапусьціць. Пасьля адпаведных *палітінфармацыяў* увесь савецкі народ спачатку да бяспамяцтва любіў, а потым люта ненавідзеў югаслаўскага лідэра Іосіфа Броз Ціта, кітайскага Мао Цзэдуна, сваіх Цішку Гартнага, Васіля Шаранговіча, Міколу Галадзеда... Пасьля *палітінфармацыяў* савецкі чалавек разумеў, як і чаму апынулася ды пачало ўжываць сілу савецкае войска ў братніх Вугоршчыне (1956) і Чэхаславаччыне (1968), а таксама ў нябратнім Аўганістане. *Палітінфарматыры* ніколі не памыляліся...

Казкі жыцьця — савецкія казкі для дарослых.

Паліцай

Леанід Галубовіч

Слова „*паліцай*“ у мяне як у паэта выклікае далёкую асацыяцыю з *паліцай*. А вось слова „*міліцыя*“ асацыюецца як з дубінкай, так і з мыліцай.

Яшчэ з маленства ўбівалі ў нашыя галовы: *паліцыя* і *паліцыянты* — гэта чужое і варожае, а „*наша міліцыя нас сьцеражэ*“. Асабліва ў п’яных і цёмных закутках, дадаў бы я ад сябе.

Аднак і па сёньня ніхто ў маёй вёсцы ня скажа нічога дрэннага пра былога *паліцаю*, майго далёкага дзядзьку Мікалаю, што ахоўваў сваё і людзкое ад партызанскіх рабункаў. І ўсе толькі зайздросьцяць, як добра ён дажывае век у Брытанскім каралеўстве, пішучы ім лісты на іх матчынай мове, якую яны смакуюць, перачытваючы вечарамі ў хаце маёй цёткі Мані.

Сястра ж цёткі жыве ў Маскве, на Кашырскай шашы, побач з падарваным домам, і ўсё кляне тую іх міліцыю. Там жа побач, у Люберцах, служыў міліцыянтам мой колішні аднаклясьнік Валодзя. Ахоўваў не сваё і ня так, як трэба. Дык цяпер сядзіць у адной камэры са сваімі расейскімі супольнікамі.

А мае знаёмцы браты Грушы служаць у раённай міліцыі, выслужваюцца перад начальствам, хоць блізкія людзі і шэпчуцца, што хлопцы „*хорам* грушы абтрасаюць“: тутэйшыя, чужое абтрасуць, а сваё і затопчуць.

Карацей кажучы, *паліцыя* ахоўвае людзей у дзяржаве, а *міліцыя* — дзяржаву ад людзей. І дзе пануе закон, там *паліцыя* незаўважная, а дзе беззаконьне — там зь *міліцыяй* не разьмінуцца.

О, як я сумую па сваім далёкім дзядзьку Мікалаю...

Паляк

Юрась Бушлякоў

Паляк — польскі чалавек, у ягоным нацыянальным назове чуецца *поле*. Этнонім *паляк* паявіўся ў далёкім XI стагодзьдзі, *паляк* — ад *poljaninъ*, так зваўся жыхар Велікапольшчы: і адтуль, дзе Познань, Быдгашч, Гнезна, шырылася імя й стала агульным назовам *палякаў*. Беларусы стагодзьдзямі

ведалі палякаў як ляхаў — гэтае імя суадносілася зь лядам. *Ляхі* — насельнікі вольных ад лесу прасьцягаў — *лядаў*. Людзі зь ляскага краю сяліліся ў нас яшчэ да Крэўскае уніі. І нашыя продкі ведалі, па чым пазнаць такога чалавека. Казалі: *па тым, што на чэраве ў ляха бляха*. І прыглядаліся, і вучыліся ў ляхаў, напрыклад, у тых мазурскіх буднікаў, якія прыйшлі ў наш край на лясны промысел і асталяваліся на Палесьсі. А польская мова, займеўшы на нашай зямлі правы, насычалася сокамі мовы беларускае... І з польскім уплывам прыбаўлялася ў нас палякаў. Аднак і даўней, і ў новыя часы нямала палякаў парабілася зь беларусаў. У ХХ стагодзьдзі мэтады былі або адміністрацыйныя, або касьцельныя. „*Будзь паляк, як людзі, інакш — дрэнна будзе*“, — у вершы Вінцука Адважнага крычыць гэтак жонка мужу — у заходнебеларускай вёсцы за польскім часам ідзе перапіс... Пасьля вайны, прарэджаныя савецкімі высылкамі, колішнія польскія грамадзяне двойчы масава выяжджалі ў Польшчу. Колькі сярод тых рэпатрыянтаў было беларусаў, якія між двух камуністычных рэжымаў выбіралі польскі, ніхто дакладна ня скажа...

Гавораць, што чалавек, які ня ведае гісторыі, асуджаны на тое, каб перажыць яе зноў. На шчасьце, у раскіданых па краіне даўнейшых шляхецкіх вёсках нярэдка сустрэнеш людзей, якія, цэнячы сваю польскасць, памятаюць пра беларускую Бацькаўшчыну й не забываюцца на клопат сваіх пачцівых папярэднікаў — стаяць за сваю й за нашую свабоду.

Паляндвіца

Сяржук Сокалаў-Воюш

Клясычны беларускі стол. На ім, сярод іншага, бульба, хлеб, капуста, кілбасы. Асаблівае месца на гэтым stole займае *паляндвіца*, *паляндрыца* альбо *паляндзьвіца*. Той, хто аднойчы скаштаваў хоць бы скрылёк гэтага чырванаватага вэнджанага ці сеўранага, або, як цяпер кажуць, вяленага мяса, той пры наступнай нагодзе абярэ яго за сталом у ліку першых.

У жыцці беларусаў *паляндвіца* заўсёды адыгрывала адну істотную ролю. Яна стаяла ў ліку тых нешматлікіх прадуктаў, якія былі і на магнацкім, і на шляхецкім, і на сялянскім сталах. Вось толькі багацейшыя мелі яе, калі хачелі, а бяднейшыя — на сьвята. *Паляндвіцу* найчасцей ужывалі летам. Побач з кіндзюком, сеўранымі кумпякамі і кілбасамі яна лёгка дажывала да наступных Калядаў, калі зноў рэзалі вепрука, бралі паляндвіцу, салілі, націралі чоснакам, перцам ды іншымі духмянасьцямі, абвязвалі палатном і вешалі ў сухім месцы...

Паляндвіца — адзін з тых рэдкіх прадуктаў, які, патрапіўшы на гарадзкі расейскі стол, не губляў свайго беларускага імя. Чаму? Бо ніхто з нашых усходніх суседзяў гэткага ласунку папросту ня робіць. Відаць, таму памыліўся аўтар „Этымалягічнага слоўніка расейскай мовы“ Макс Фасмэр, які напісаў, што *паляндвіца* робіцца зь ялавічыны.

Злучыў з правінцыяй сталіцу,
На стол паклаўшы *паляндвіцу*, —

напісаў адзін з нашых паэтаў, і да гэтых радкоў, далібог, цяжка нешта дадаць.